

**แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถเครือข่ายธุรกิจดำน้ำ
เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**
**Guidelines for Capacity Networking of Scuba Business
for Sustainable Tourism**

สุดสันต์ สุทธิพิศาล^{1*} เฉลิมเกียรติ เฟื่องแก้ว¹ ปรมเมษฐ์ บุญนำศิริกิจ² และ
ฐาติณี พงษ์รูป³

Sutsan Suttipisan^{1*}, Chalermkiet Fuangkaew¹, Poramet Boonnumsirikij² and
Tadinee Phongroob³

Received: 15 May 2019 Revised: 18 July 2019 Accepted: 7 August 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของ
เครือข่ายธุรกิจดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและ
คุณภาพ พื้นที่วิจัยประกอบด้วย 1) เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี
และ 3) เกาะราชา จังหวัดภูเก็ต

สภาพการณ์ปัจจุบันของเครือข่ายธุรกิจดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่มี
ความแตกต่างกัน โดยพื้นที่เกาะเต่าเป็นเครือข่ายที่มีผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับ

¹ สาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร 10250

² สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร 10240

³ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรุงเทพมหานคร 10100

¹ Curriculum in Hospitality Industry & Tourism Management, Kasem Bundit University Bangkok 10250

² Lecturer, Department of Tourism, Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University Bangkok 10240

³ Policy & Planning Analyst, Ministry of Tourism & Sports Bangkok 10100

* Corresponding author e-mail.com: sutsans@gmail.com

การท่องเที่ยวสูงสุดในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านที่พักแรม ร้านอาหาร และธุรกิจอื่น ๆ นอกจากนั้น ยังมีศักยภาพของระบบสาธารณูปโภคที่มีความได้เปรียบกว่าพื้นที่เกาะล้านและพื้นที่เกาะราชา ทั้งด้านการบริการของสถานพยาบาลและการรักษาความปลอดภัย ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้เป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของนักท่องเที่ยว และมีความจำเป็นสำหรับกิจกรรมดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะการดำน้ำเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุ อุบัติภัย และเหตุการณ์เสี่ยงภัยสูง ทั้งจากขั้นตอนการดำน้ำ สภาพแหล่งดำน้ำ รวมทั้งความผิดพลาดของเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำน้ำอีกด้วย

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายธุรกิจดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ 1) การใช้มาตรการทางสังคมนำการใช้มาตรการทางกฎหมาย 2) การสร้างเครือข่ายในการเฝ้าระวังทรัพยากรทางทะเล 3) การสร้างมาตรฐานการจัดการกิจกรรมดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยว 4) การกำหนดและควบคุมนโยบาย ควรเป็นความร่วมมือและการผสมกำลังของภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคชุมชน 5) การเร่งสร้างความตระหนักการปลูกจิตสำนึกการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และการสร้างองค์ความรู้และฐานมวลชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อทรัพยากรทางทะเล 6) การส่งเสริมการประกอบอาชีพผู้นำการดำน้ำของคนไทยให้เป็นมัคคุเทศก์หรือผู้นำการดำน้ำท้องถิ่น

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดำน้ำลึก เครือข่ายธุรกิจ

Abstract

This research paper aims to propose the guidelines for capacity networking of Scuba business for sustainable tourism. It employs both quantitative and qualitative research method to study 3 areas of diving activity in Thailand; which are 1) Koh Tao, Surat Thani Province; 2) Koh Lan, Chonburi Province; and 3) Koh Raja, Phuket Province.

The Existing situation of Scuba business networking in the studied areas are different. The network in Koh Tao is the most related with tourism in terms of accommodation, restaurant, and other small business. It is also more potential in terms of amenities, particularly in medical and security services. Both of services are necessary service for Scuba diving tourism activity; due to the activity is high risk of accident and incident from its procedure and equipment, as well as the natural condition.

The guidelines for capacity networking of Scuba business for sustainable tourism are 1) the use of social measures prior the legal measure; 2) the development of Marine Watch Dog network from the existing Scuba business network; 3) the initiatives of Scuba tourism standard; 4) the policy of cross-sectoral collaboration among private, public, and local agencies in Scuba tourism; 5) the capacity building and development for sustainable development, together with knowledge-based community in marine resources and its utilization; 6) the promotion of local dive leader and tour guide for Scuba diving in Thailand.

Keywords: Tourism, Sustainable Tourism, Scuba Diving, Scuba Business Network

บทนำ

กิจกรรมดำน้ำลึก (SCUBA Diving) เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activity) อย่างหนึ่งที่สร้างและกระจายรายได้กับพื้นที่ชายฝั่งทะเลของประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเกาะราชา จังหวัดภูเก็ต จัดเป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่งในการเรียนการสอนดำน้ำลึก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวดำน้ำลึกในปริมาณสูง (สุชาย วรรณะนันท์ และคณะ, 2555) ซึ่งการท่องเที่ยวดำน้ำลึกนี้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการใช้จ่ายตลอดการเดินทางในราคาสูง เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับธุรกิจบริการทั้งในและนอกพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวดำน้ำลึก ประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนดำน้ำลึกที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานสากล มีนักดำน้ำลึกผ่านการอบรมทักษะการดำน้ำระดับต่าง ๆ จากประเทศไทยเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก รวมทั้งกลับมารับการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะการดำน้ำให้สูงขึ้นด้วย นอกจากนี้นักท่องเที่ยวดำน้ำลึกยังเป็นกลุ่มที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สร้างผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เครือข่ายธุรกิจดำน้ำเป็นระบบและกลไกของการท่องเที่ยวดำน้ำลึก ประกอบด้วยธุรกิจบริการเฉพาะด้านการดำน้ำลึก อาทิ ร้านขายอุปกรณ์ดำน้ำลึก โรงเรียนสอนการดำน้ำลึก เรือบริการนักดำน้ำลึก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีธุรกิจบริการพื้นฐานของการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร การขนส่งสาธารณะ เป็นต้น ทั้งนี้เครือข่ายธุรกิจดำน้ำเป็นระบบปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจร่วมกัน และมีการเชื่อมโยงกับระบบการบริหารการพัฒนาพื้นที่ของภาครัฐ รวมทั้งมีความสัมพันธ์กับชุมชนในพื้นที่อีกด้วย จึงทำให้เครือข่ายธุรกิจดำน้ำเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม

ให้กับทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง พร้อมกับการสร้างผลประโยชน์ด้านสังคมและด้านวัฒนธรรมให้กับชุมชนในพื้นที่ การพัฒนาขีดความสามารถเครือข่ายธุรกิจด้านน้ำจึงเป็นการยกระดับระบบและกลไกทางธุรกิจเพื่อสร้างประโยชน์สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม มีสอดคล้องกับแนวทาง Sustainable Consumption and Production ตามกรอบแนวคิดสากลของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่อ้างไว้ในวิสัยทัศน์ “The Future We Want” (United Nations, 2012)

พื้นที่วิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายธุรกิจด้านน้ำเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยพื้นที่วิจัยมีลักษณะเป็นเกาะที่แยกจากแผ่นดินใหญ่ และที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านน้ำลึก ทั้งนี้พื้นที่วิจัยจะต้องไม่เป็นเกาะที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวไม่สามารถใช้เป็นสถานที่ตั้งกิจการเพื่อดำเนินธุรกิจได้ตามกฎหมาย ดังนั้นพื้นที่ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย 1) เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี และ 3) เกาะราชา จังหวัดภูเก็ต

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งประเด็นเนื้อหาที่กิจกรรมดำน้ำลึกเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง ซึ่งการดำน้ำสามารถแบ่งได้เป็น 3 แบบ (กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว, ม.ป.ป.) คือ 1) การดำน้ำตื้น (Snorkeling หรือ Skin Diving) เป็นการดำน้ำระดับผิวน้ำ มีความลึกไม่มากนัก สามารถดำน้ำได้โดยไม่ต้องใช้อากาศช่วยในการหายใจ มีเพียงแค่หน้ากากดำน้ำ ท่อหายใจ ชูชีพและตีนกบ 2) การดำน้ำลึกแบบใช้ถังอากาศ (Self-contained Underwater Breathing Apparatus Diving: SCUBA Diving) เป็นการดำน้ำที่มีระดับลึกลงไปจากผิวน้ำ ต้องใช้อุปกรณ์ถังอากาศเพื่อช่วยหายใจ ซึ่งผู้ที่จะสามารถดำน้ำลึกได้ต้องผ่านการเรียนในหลักสูตรเริ่มต้น ได้แก่ หลักสูตรนักดำน้ำขั้นต้น (Open Water Diver Course) ผู้ดำน้ำลึกสามารถเรียนหลักสูตรนักดำน้ำขั้นสูง (Advanced Open Water Diver Course) ต่อไปจนถึงหลักสูตรนักดำน้ำกู้ภัย (Rescue Diver) เมื่อสำเร็จผ่านหลักสูตรนักดำน้ำกู้ภัยแล้ว นักดำน้ำยังสามารถเลือกเรียนต่อได้สองแนวทาง ได้แก่ การเรียนการดำน้ำแบบพิเศษ ซึ่งมีให้เลือกมากมายหลายอย่าง เช่น นักดำน้ำลึก นักดำน้ำในเรือจม ดำน้ำกลางคืน ดำน้ำในกระแสน้ำ ฯลฯ อีก 5 สาขา ทำให้นักดำน้ำได้รับการรับรองเป็น Master Scuba Diver ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของการเป็น นักดำน้ำแบบนันทนาการ หรือ เรียนหลักสูตรการเป็นผู้ควบคุมการดำน้ำ (Divemaster) ซึ่งจะทำให้สามารถไปเรียนต่อเป็นผู้ฝึกสอน

การดำน้ำได้ 3) การดำน้ำลึกแบบไม่ติดถังอากาศ (Self non-contained Underwater Breathing Apparatus Diving: SNUBA Diving) เป็นการดำน้ำแบบใหม่ที่ใช้อากาศ จากบนผิวน้ำแทนการพกถังอากาศลงใต้น้ำ โดยใช้อุปกรณ์ดำน้ำพื้นฐานได้แก่ หน้ากาก ดินกบ เข็มขัดถ่วงน้ำหนัก และท่ออากาศ ยาวไม่เกิน 6 เมตร ต่อเข้ากับเครื่องส่งหรือถังอากาศที่ลอยอยู่เหนือผิวน้ำด้วยทุ่นลอย ซึ่งสามารถเคลื่อนที่ตามแรงดึงของคนทีลงไปดำน้ำ การดำน้ำแบบ SNUBA เหมาะสำหรับผู้ที่ไม่ใ้ใบอนุญาตของสถาบันดำน้ำ

กิจกรรมดำน้ำลึกซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงได้ถูกนำมาพิจารณาร่วมกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของการท่องเที่ยวได้แก่ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) ที่พักแรม 3) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ฐานความคิดของการวิจัยนี้คือ การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประโยชน์ของการอนุรักษ์และการพัฒนา โดยการท่องเที่ยวสามารถใช้ในการสร้างประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม ซึ่งสามารถดำเนินการควบคู่กับการสร้างประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ และด้านธุรกิจที่ดำเนินการอยู่แล้ว นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นกลไกในการบริการการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ผ่านการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการประสานพลังภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ในการบูรณาการภารกิจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายสากล “The Future We Want” (United Nations, 2012)

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการวิจัยเริ่มจากสำรวจและวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันของเครือข่ายธุรกิจดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยว โดยการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อยืนยันสภาพปัจจุบันของพื้นที่วิจัยกับผลการทบทวนเอกสาร พร้อมกับการศึกษาขีดความสามารถด้านการจัดการการท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์และสนทนาเชิงลึกกับผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเครือข่ายธุรกิจดำน้ำ แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาค้นคว้าค่านิยมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อขีดความสามารถของเครือข่ายธุรกิจดำน้ำ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวดำน้ำลึกที่มาใช้บริการจากผู้ประกอบการในพื้นที่หรือหรือนักท่องเที่ยวที่ซื้อรายการท่องเที่ยวจากที่อื่นแต่มาใช้บริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับگردาน้ำในพื้นที่เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี และเกาะราชา จังหวัดภูเก็ต ซึ่งไม่มีการเก็บสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวดำน้ำลึก จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 400 ตัวอย่างตามแนวทางของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 โดยได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 384 ชุด (กัลยา วาณิชชัชบัญชา,

2549, 74) 3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามเพื่อการเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวกลุ่มดำน้ำลึก นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Try Out) กับนักท่องเที่ยวจำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) จากการนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9680 4) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยกระจายไปยังพื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 3 พื้นที่ 5) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) การคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) ผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการคำนวณทางสถิติ

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของเครือข่ายธุรกิจดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยวสะท้อนให้เห็นว่า ประเภทธุรกิจมีความร่วมมือกันโดยเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจดำน้ำหรือเป็นของธุรกิจดำน้ำกับธุรกิจที่พักซึ่งเป็นผลจากลักษณะเฉพาะของการดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการดำน้ำลึก (SCUBA Diving) ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหรือแม้แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่ต้องโดยสารเครื่องบินทำให้ต้องใช้เวลารอหลังการดำน้ำลึกเป็นเวลา 24 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย จึงโดยสารเครื่องบินได้อย่างปลอดภัย ลักษณะดังกล่าวผู้ประกอบการธุรกิจดำน้ำมีความเข้าใจถึงความต้องการและข้อจำกัดเป็นอย่างดี จึงเกิดเครือข่ายธุรกิจดำน้ำด้านอุปทานขึ้นทั้งนี้ธุรกิจที่พักยอมดำเนินการอาหารและเครื่องดื่ม นอกจากนี้ผู้ประกอบการดำน้ำยังเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการเรือข้ามฝากและเรือให้บริการดำน้ำ ตลอดจนผู้ประกอบการอาหารและเครื่องดื่มภายในพื้นที่และโดยรอบของการดำน้ำธุรกิจดำน้ำ อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการแบบครบวงจรบ้างแต่มีเพียงไม่กี่ราย

ประเภทธุรกิจมีความร่วมมือกันโดยเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจดำน้ำหรือเป็นของธุรกิจดำน้ำกับธุรกิจที่พักซึ่งเป็นผลจากลักษณะเฉพาะของการดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการดำน้ำลึก (SCUBA Diving) ของนักท่องเที่ยวกลุ่มดำน้ำทั้งชาวต่างชาติรวมถึงชาวไทย ผู้ประกอบการธุรกิจดำน้ำมีความเข้าใจถึงความต้องการและข้อจำกัดเป็นอย่างดี

จึงเกิดเครือข่ายธุรกิจด้านน้ำด้านอุปทานขึ้น ทั้งนี้ธุรกิจที่พยักยอมดำเนินการอาหารและเครื่องดื่ม นอกจากนี้ผู้ประกอบการด้านน้ำยังเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการเรือข้ามฟากและเรือให้บริการด้านน้ำ ตลอดจนผู้ประกอบการอาหารและเครื่องดื่มภายในพื้นที่และโดยรอบของการดำเนินธุรกิจด้านน้ำ ทั้งนี้ผู้ประกอบการแบบครบวงจรบ้างเพียงเล็กน้อย แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกลงมาเป็นประเภทได้ตามที่ได้ดำเนินการศึกษาประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ 1) การเดินทางเพื่อท่องเที่ยวด้านน้ำ ในด้านมาตรฐาน ราคา กฎหมาย ความเท่าเทียม ระบบสารสนเทศ 2) ท่าเทียบเรือที่ให้บริการนักท่องเที่ยว การขยายท่าเทียบเรือ การปรับปรุงให้ได้มาตรฐานสากล 3) เรือที่ให้บริการด้านน้ำลึกลง การบังคับใช้กฎหมาย การรักษาสีสิ่งแวดล้อม การอบรมบุคลากร การแจ้งข้อกำหนดให้แก่ผู้ใช้บริการ การสร้างเครือข่ายและ การจัดตั้งกองทุน 4) ที่พักที่นักท่องเที่ยวกลุ่มด้านน้ำลึกลงเลือกใช้บริการ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การรักษาสีสิ่งแวดล้อม การอบรมบุคลากร และการพัฒนาด้านเครือข่าย 5) การบริการอาหารและเครื่องดื่มระหว่างการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกลง การรักษาสีสิ่งแวดล้อม การอบรมบุคลากร และการพัฒนาเครือข่าย 6) การบริหารจัดการโดยภาครัฐที่มีผลต่อการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกลง การร่วมกันมีข้อตกลงเฉพาะของพื้นที่เพื่อการดูแลทรัพยากร กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวกลุ่มด้านน้ำลึกลงได้แสดงความคิดเห็นต่อความคาดหวังและประสบการณ์ต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกลงทั้ง ความคาดหวังต่อการเดินทางโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวกลุ่มด้านน้ำลึกลงมีค่าเฉลี่ยที่ 3.28 ระดับดีมากสูงกว่าประสบการณ์ที่ค่าเฉลี่ยที่ 2.99 อยู่ในระดับดีปานกลาง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.415 ซึ่งแสดงว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและประสบการณ์ต่อการเดินทางมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ ความคาดหวังต่อท่าเทียบเรือที่ให้บริการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกลงโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวกลุ่มด้านน้ำลึกลงมีค่าเฉลี่ยที่ 3.28 อยู่ในระดับดีมากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับประสบการณ์พบว่ายังสูงกว่าประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวกลุ่มด้านน้ำลึกลงที่มีค่าเฉลี่ยที่ 3.04 อยู่ในระดับดีมาก และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.426 ซึ่งแสดงว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและประสบการณ์ต่อท่าเทียบเรือที่ให้บริการการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกลงมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ความคาดหวังต่อเรือที่ให้บริการด้านน้ำลึกลงโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวกลุ่มด้านน้ำลึกลงได้ค่าเฉลี่ยที่ 3.33 อยู่ในระดับดีมากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับประสบการณ์พบว่ายังสูงกว่าประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวกลุ่มด้านน้ำลึกลงที่ได้ค่าเฉลี่ยที่ 3.11 อยู่ในระดับดีมาก และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.499 ซึ่งแสดงว่า

ระดับความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและประสบการณ์ต่อเรือที่ให้บริการท่องเที่ยวดำน้ำลึกมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ ความคาดหวังต่อที่พักโดยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวกลุ่มดำน้ำลึกได้ค่าเฉลี่ยที่ 3.31 อยู่ในระดับดีมากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับประสบการณ์พบว่ายังสูงกว่าประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวกลุ่มดำน้ำลึกที่ได้ค่าเฉลี่ยที่ 3.17 อยู่ในระดับดีมาก และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.493 ซึ่งแสดงว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและประสบการณ์ต่อการบริการที่พักกลุ่มนักท่องเที่ยวดำน้ำลึกมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ความคาดหวังต่อการบริการอาหารและเครื่องดื่มของนักท่องเที่ยวกลุ่มดำน้ำลึกได้ค่าเฉลี่ยที่ 3.34 อยู่ในระดับดีมากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับประสบการณ์พบว่ายังสูงกว่าประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวกลุ่มดำน้ำลึกที่ได้ค่าเฉลี่ยที่ 3.18 อยู่ในระดับดีมาก และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.437 ซึ่งแสดงว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและประสบการณ์ต่อการบริการอาหารและเครื่องดื่มกลุ่มนักท่องเที่ยวดำน้ำลึกมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ความคาดหวังต่อการบริหารจัดการโดยรัฐของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวกลุ่มดำน้ำลึกได้ค่าเฉลี่ยที่ 3.02 อยู่ในระดับดีมากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับประสบการณ์พบว่าสูงกว่าประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวกลุ่มดำน้ำลึกที่ได้ค่าเฉลี่ยที่ 2.55 อยู่ในระดับดีปานกลาง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.386 ซึ่งแสดงว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและประสบการณ์ต่อการบริหารจัดการโดยรัฐต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวดำน้ำลึกมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

อภิปรายผล

สภาพการณ์ปัจจุบันของเครือข่ายธุรกิจดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยพื้นที่เกาะเต่าเป็นเครือข่ายที่มีผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวสูงสุดในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านที่พักแรม ร้านอาหาร และธุรกิจอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีศักยภาพของระบบสาธารณูปโภคที่มีความได้เปรียบกว่าพื้นที่เกาะล้านและพื้นที่เกาะราชา ทั้งด้านการบริการของสถานพยาบาลและการรักษาความปลอดภัย ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้เป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของนักท่องเที่ยว และมีความจำเป็นสำหรับกิจกรรมดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะการดำน้ำเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุ อุบัติภัย และเหตุการณ์เสี่ยงภัยสูง ทั้งจากขั้นตอนการดำน้ำ สภาพแหล่งดำน้ำ รวมทั้งความผิดพลาดของเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำน้ำลึกด้วย

ขีดความสามารถของเครือข่ายธุรกิจดำน้ำ ด้านการให้บริการของผู้ให้บริการในเครือข่ายธุรกิจดำน้ำนั้นไม่อยู่ในระดับที่ดีเพียงพอ ทำให้สิ่งที่ได้รับจากการท่องเที่ยวนั้น

ต่ำกว่าความคาดหวังที่คิดไว้ก่อนเดินทางมาท่องเที่ยว เพราะเป็นการซื้อบริการบริการ แต่ผลที่ได้รับนั้นไม่สูงเทียบเท่ากับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทำให้เสมือนว่าไม่คุ้มค่ากับการท่องเที่ยว หรือเกิดจากการที่ได้รับข้อมูลข่าวสารในด้านการท่องเที่ยวจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ทั้งในสื่อหลักและสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ของผู้ประกอบการเครือข่ายธุรกิจด้านน้ำเอง หรือเกิดจากความต้องการของตัวนักท่องเที่ยวเองที่มักจะคาดหวังการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกจากการท่องเที่ยวในระดับที่สูง

ด้านการเข้าถึงพื้นที่ด้านน้ำลึกของทั้งสามพื้นที่ที่มีความสะดวก มีความหลากหลายของวิธีการเดินทาง มีการจัดการด้านน้ำที่นักท่องเที่ยวกลุ่มด้านน้ำลึกที่สามารถใช้บริการได้

ด้านการบริการที่พักในทุกพื้นที่วิจัยมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีปริมาณมากที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังมีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการและการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวด้านน้ำลึกเนื่องจากระยะเวลาการทำหน้าที่มีความต้องการที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือนักท่องเที่ยวทั่วไป

ด้านการบริหารอาหารและเครื่องดื่มในการให้บริการนักท่องเที่ยวด้านน้ำลึกนั้นเป็นการดำเนินการบนเรือที่ให้บริการนำนักท่องเที่ยวไปยังจุดด้านน้ำทำให้มีข้อจำกัดบางประการที่เกิดจากด้านการสื่อสาร หรือตัวของนักท่องเที่ยวเอง

สรุปผล

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายธุรกิจด้านน้ำเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีดังนี้

1) การใช้มาตรการทางสังคมนำการใช้มาตรการทางกฎหมาย โดยการสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว ส่งเสริมการมีส่วนร่วม กระตุ้นความร่วมมือ และ สร้างการผลานกำลังระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคชุมชน ในการร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ หลังจากนั้นจึงใช้มาตรการทางกฎหมายในการเมื่อเริ่มมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น

2) การสร้างเครือข่ายในการเฝ้าระวังทรัพยากรทางทะเล (Marine Watch Dog) เพื่อให้ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ นักท่องเที่ยว คนในชุมชน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านน้ำและการท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรทางทะเล ร่วมติดตามและรายงานสถานการณ์ของกิจกรรมด้านน้ำเพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งร่วมป้องกันผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรทางทะเล

3) การสร้างมาตรฐานการจัดการกิจกรรมดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งมาตรฐานนี้เป็นมาตรฐานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไม่ใช่มาตรฐานแข่งขันและเพิ่มศักยภาพธุรกิจดำน้ำเพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการเพิ่มผลกระทบเชิงลบต่อทรัพยากรทางทะเล มาตรฐานนี้จะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานสากลซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆจะได้พัฒนาและยกระดับสู่มาตรฐานสากลต่อไป การสร้างมาตรฐานนี้จำเป็นต้องใช้ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐอย่างน้อย 3 หน่วยงาน คือ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ในบทบาทของผู้อนุรักษ์ทรัพยากร) กรมการท่องเที่ยว (ในบทบาทของผู้พัฒนาอุปทานของการท่องเที่ยว) และ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ในบทบาทของผู้ส่งเสริมอุปสงค์ของการท่องเที่ยว) นอกจากนั้นอาจยังต้องมีความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆทั้งภายในประเทศและต่างประเทศด้วย

4) การกำหนดและควบคุมนโยบาย ควรเป็นความร่วมมือและการประสานกำลังของภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคชุมชน โดยภาครัฐมีบทบาทในการเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) และ ผู้เอื้ออำนวย (Facilitator) ภาคเอกชนมีบทบาทในการเป็นผู้ดำเนินงาน (Operator) และ ผู้กระจายผลประโยชน์ (Benefit Distributor) ส่วนภาคชุมชนมีบทบาทในการเป็นผู้ดูแลทรัพยากร

5) การเร่งสร้างความตระหนัก การปลูกจิตสำนึกการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน (Sustainable Concept) และการสร้างองค์ความรู้และฐานมวลชน (Capacity Building) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อทรัพยากรทางทะเล

6) การส่งเสริมการประกอบอาชีพผู้นำการดำน้ำของคนไทยให้เป็นมีคุณศัพท์หรือผู้นำการดำน้ำท้องถิ่น (Local Dive Leader)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดโครงการวิจัยการพัฒนากิจกรรมดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2552). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ*. (ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว.
- กรมการท่องเที่ยว. (2556). *มาตรฐานกิจกรรมดำน้ำ (Diving Standard)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2556). *ระบบฐานข้อมูลกลางและมาตรฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง*. <<http://marinegiscenter.dmcgr.go.th/>> (สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม).
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2551). *แนวทางและมาตรการสำหรับผู้ประกอบการในอุทยานแห่งชาติทางทะเล (การดำน้ำและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง)*. <http://www.dnp.go.th/Rules/seatrade_th.pdf> (สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม).
- กัลยา วาณิชขันธ์บัญชา. (2544). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. (ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี เค แอนด์ เอส โฟโต้สตูดีโอ.
- กัลยา วาณิชขันธ์บัญชา. (2545). *การวิเคราะห์สถิติ สถิติเพื่อการตัดสินใจ*. (ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดร.ชนันท์ เอมพันธ์. (2557). *แนวคิดและหลักการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและนันทนาการ*. <http://www.dpt.go.th/csp/images/stories/pdf/G_plan4/rcc_2557.pdf> (สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม).
- ปรารภณา สถิตยวิภาวี, พิชิตรพงศ์ สุนทรพิพิธ, ศิราณี ศรีใส, ชูเกียรติ วิวัฒน์วงศ์เกษม, ภัทรภา หัตถโกศล และ ศุภากร รัชพงศ์. (2556). *โครงการศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการพื้นที่และทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมืองพัทยา. (2555). *ข้อมูลเมืองพัทยา*. <<http://www.pattaya.go.th/city-information/>> (สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน).

ลัทธิวี ปรีชัชย. (2557). *การจัดการมูลฝอยบนเรือและท่าเทียบเรือจากกิจกรรมบริการท่องเที่ยวคว้าน้ำลึกบริเวณหมู่เกาะราชา ที่ขึ้นฝั่ง ณ ท่าเทียบเรืออ่าวฉลอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท หลักสูตรเทคโนโลยีและการจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*

สุชาย วรชนะนันท์, ภาสสินี วรชนะนันท์, มนต์ชัย พิณจิตตรสมุทฺร และ วินัย พุทธกุล. (2555). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ศักยภาพการพัฒนาและแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแหล่งคว้าน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างยั่งยืนในเขตพัทยา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.*

สุพักตรา สุทธิสุภา. (2558). *การรับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาในรูปแบบสร้างสรรค์สีเขียวอย่างยั่งยืน: การศึกษาเบื้องต้นในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี. การประชุมวิชาการระดับชาติ “สถาปัตยกรรมบวณทัศน์.*

สำนักปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) โครงการสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย.*

<<http://secretary.mots.go.th/policy/download/SurveyAttitude2015/1InnerFinalReportAttitude2015.pdf>> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559.*

<<http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11.pdf>> (สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม).

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *แหล่งดำน้ำที่สำคัญในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.*

สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลราไวย์. (2556). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2557 – 2561). ภูเก็ต: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน.*

Dickman, S. (1996). *Tourism: An Introductory Text (2nd ed.)*. Sydney: Hodder Education.

Jones E. and Haven–Tang C. (2005). *Tourism SMEs, Service Quality, and Destination Competitiveness*. Trowbridge: Cromwell Press.

Leiper, N. (1990). *Tourism System: An Interdisciplinary Perspective*. Palmerston North: Department of Management Systems, Massey University.

Mill, B. C., & Morrison, A. M. (Eds.). (2009). *The Tourism System (6th ed.)*: Kendall Hunt Publishing.

Oram, M.B. (1999). *Marine tourism*. London: Routledge Publishers.

Ritchie B. and Crouch G. (2003). *The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective*. Massachusetts: CABI Publishing.

Robinson, P. (Ed.). (2012). *Tourism: The Key Concepts*. New York: Roudege.

ScubaBoard. (2011). *Technical Versus Recreational SCUBA Diving: Why Is There a Need for Rules, Boundaries and Limitations?* <http://www.scubaboard.com> (สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน)

United Nations. (2012). *The Future We Want*. http://www.un.org/disabilities/documents/rio20_outcome_document_complete.pdf (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม).